

SIVISTYSVALIOKUNTA

Lausunto 5/1996 vp

Hallituksen esitys 72/1996 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunta on 14 päivänä toukokuuta 1996 lähettäessään hallituksen esityksen 72/1996 vp laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina vanhempi hallitussihteeri Hannu Hakkola sosiaali- ja terveysministeriöstä, hallitusneuvos Harri Skog ja ylitarkastaja Pasi Järvinen työministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Marjatta Lindqvist, kehittämisspäällikkö Eija Alhojärvi, neuvotteleva virkamies Leena Koskinen ja neuvotteleva virkamies Juha Mäntyvaara opetusministeriöstä, ylijohtaja Heli Kuusi opetushallituksesta, osastopäällikkö Marja-Terttu Hautanen-Jokela Vaasan lääninhallituksesta, toimeentuloturvapäällikkö Elise Kivimäki Kansaneläkelaitoksesta, puheenjohtaja, pääsihteeri Reijo Viitanen nuorisoasiain neuvottelukunnasta, johtava rehtori Kalevi Eronen Johtavien rehtorien yhdistyksestä, sivistystoimen päällikkö Matti Rasila ja erityisasiantuntija Jaakko Meller Suomen Kuntaliitosta, asiamies Johan Åström Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta, asiamies Riitta Wärn Palvelutyönantajat LTK ry:stä, lakimies Janne Metsämäki Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, sosiaalis sihteeri Veikko Simpanen Toimihenkilöjärjestö STTK ry:stä, lakimies Markku Kojo Akavasta, erikoistyövoimaneuvoja Annika Sorvali Helsingin työvoimatoimistosta, työvoimatoimikunnan sihteeri Minna Äijälä ja johtava työvoimaneuvoja Pekka Paattinen Tampereen työvoimatoimistosta, toimistonjohtaja Matti Salmilahti Loimaan työvoimatoimistosta, tutkija Pirkko Oilinki-Nenonen Oulun työvoimapiiristä, toiminnanjohtaja Juhani Talonen Työttömyyskassojen Yhteisjärjestöstä, hallituksen jäsen Tapio Salomaa Työttömien Valtakunnallisesta Yhteistoimintajärjestöstä, toiminnanjohtaja Juhani Tuomi ja

hallituksen asiantuntijajäsen, sosiaalis sihteeri Antero Paananen Kaarinan Nuoret Pajamestarit ry:stä, yhteyssihteeri Hannu Kareinen Suomen Nuorisoyhteistyö — Allianssi ry:stä, hallituksen jäsen Sanna Kurra Suomen ylioppilaskuntien liitosta, edunvalvontasihteeri Saana Siekinen Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitosta sekä sosiaalipoliittinen sihteeri Terhi Koulumies Suomen Kauppaopiskelijoiden Liiton, Suomen Tekniikan Opiskelijoiden Liiton ja Suomen Terveystieteiden Opiskelijoiden Liiton edustajana.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon Helsingin kaupungin nuorisotoimenjohtajalta, dosentti Lasse Siuralalta.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia. Työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksinä olevaa palkansaajan työssäolo-ehdotusta ja ansioon suhteutetun päivärahan saamisen edellytyksenä olevaa vakuutusehtoa ehdotetaan pidennettäväksi. Työssäoloehdotusta koskevia säännöksiä ehdotetaan myös eräiltä osin täsmennettäväksi. Tämän mukaan työssäoloehdotus olisi sama peruspäivärahassa ja ansioon suhteutetussa päivärahassa. Työssäoloehdotukseen voitaisiin lukea sellainen ajanjakso, jolta henkilö on saanut työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea, kuitenkin enintään 16 viikon ajalta. Koulutuksen hyväksilukemista koskevat säännökset olisivat kuitenkin määräaikaista. Työssäoloehdotus, jonka täyttämällä ansiopäivärahan tai peruspäivärahan enimmäiskeston laskeminen aloitetaan alusta, eli niin sanottu paluuehto määräytyisi samoin perustein.

Lainmuutokset, joista osa liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen, on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1997 alusta. Sään-

nökset, joiden mukaan työvoimakoulutusta voidaan lukea työssäoloehtoon, ovat tarkoitettut olemaan voimassa vuoden 1998 loppuun.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esityksen tavoitteita oikeina ja sen vuoksi puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä, kuitenkin seuraavin huomautuksin.

Laki on myös säästölaki, ja hallituksen esityksen perustelujen mukaan nettosäästöt ovat 600 milj. markkaa vuonna 1997, 950 milj. markkaa vuonna 1998 ja 1 100 milj. markkaa vuonna 1999. Samanaikaisesti annettavan työmarkkinatukea koskevan muutosesityksen vuosittaiseksi säästövaikutukseksi on arvioitu 200 milj. markkaa vuosina 1997—1999.

Työttömyysturvajärjestelmässä on toteutettu viime vuosina sinänsä laajoja rakenteellisia muutoksia, joiden taustalla on ollut pääosin työttömyyden ja siitä aiheutuvien menojen voimakas kasvu. Muutoksille asetetuissa tavoitteissa on kuitenkin onnistuttu vain osittain. Työttömyyden rakenne on tänä aikana muuttunut entistä vaikeammaksi osaksi työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä korvaavasta lainsäädännöstä johtuen, joka joissakin kohdin on johtanut siihen, että passiviisuus on pitkälläkin tärkeyksellä kannattavampaa kuin lyhytaikainen työllistäminen tai osallistuminen työmarkkinakelpoisuutta parantavaan toimintaan.

Nuorten työttömyys on edelleen parin viimeisen vuoden myönteisestä kehityksestä huolimatta lähes kaksinkertainen yleiseen työttömyysasteeseen verrattuna. Pitkään korkeana jatkunut nuorisotyöttömyys on koskettanut nuorten asemaa ja muuttanut heidän työllisyyskuvaansa voimakkaasti tämän vuosikymmenen aikana. Nuorten uusista työsuhteista suuri osa on tilapäisiä, lyhyitä, osa-aikaisia tai muita ns. epätyypillisiä työsuhteita. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että nyt ehdotettu työssäoloehdon pidennys kuudesta kymmeneen kuukauteen kohdistuu pääasiassa vastavalmistuneisiin opiskelijoihin ja nuoriin, joiden mahdollisuudet lyhyenkin työhistorian saamiseen voivat olla huonot. Myönteistä kuitenkin on, että opinnot edelleen säilyvät työssäoloehdon tarkastelujaksoa pidentävänä hyväksyttävänä syynä.

Työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta saatujen hyvien tulosten vuoksi valiokunta pitää oikeana, että nykyisessä työllisyystilanteessa peruspäivärahan ja ansioon suhteutetun päivärahan työssäoloehdotta muutetaan siten, että työssäoloaikaan voitaisiin vuoden 1998 loppuun saakka rinnastaa enintään 16 viikon ajalta myös ajankasjo, jolta henkilö on saanut työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea.

Työelämän ja koulutuksen yhteistyön järjestäminen ja kehittäminen kaikilla koulutusjärjestelmän aloilla ja tahoilla on välttämätöntä. Lisäksi vaaditaan myös asenteiden muutosta nykyistä avoimemmaksi ja yhteistyöhakuisemmaksi niin koulutuksen hallinnon ja toteutuksen kuin yritysten ja muiden työelämän organisaatioiden taholla.

Valiokunta viittaa hallituksen esityksestä 72/1995 vp valtion talousarvioksi vuodelle 1996 valtiovarainvaliokunnalle antamaansa lausuntoon SiVL 2/1995 vp, jossa valiokunta korostaa, että perusajatuksena tulee olla järjestää työttömille, nuorille tai muutoin lisä- tai uudelleen koulutuksen tarpeessa oleville aikuisille sellaista koulutusta, joka on tutkintotavoitteista ja joka tähtää korkeaan käytännön ammattitaitoon ja työpai-kan saantiin tai itsensä työllistämiseen. Valtiovallan toimenpitein on tärkeää tukea ihmisen elinikäistä oppimista edesauttamalla opiskelumuotivaation ja oppimisvalmiuksien kehittämistä kaikissa elämän vaiheissa. Koulutusmahdollisuudet tulee järjestää siten, että koulutus antaa valmiudet myös työelämän muutoksiin. Tämän vuoksi on tärkeää, että alueellinen asiantuntemus työpaikoista ja koulutuksen tarpeesta hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti.

Koulutusta ostetaan usein myös niin, että hinta on määräävin tekijä. Tämä saattaa johtaa siihen, että ostettu koulutus ei olekaan laadukkainta mahdollista koulutusta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että opetuksen laatu on ratkaiseva tekijä ostotoiminnassa. Koulutukselle asetettavien tavoitteiden saavuttaminen joissain tapauksissa edellyttää joustavia ja poikkeuksellisiakin rahoitusjärjestelyjä. Valiokunta korostaa, että koulutuksen laatuvaatimuksia ei voida saavuttaa, ellei opettajien työelämän tuntemusta lisätä ja panosteta riittävästi opettajan täydennyskoulutukseen.

Valiokunta ilmaisee huolestuneisuutensa erityisesti nuorten asemasta työelämässä ja korostaa sitä, että ilman perusteellista seurantaa ei ole mahdollista saada selville lainmuutoksen vaiku-

tuksia nuorten työllistymiseen ja ammattiin kouluttautumiseen.

Sen vuoksi *valiokunta edellyttää* hallituksen huolehtivan siitä, että opetusministeriön johdolla yhteistyössä työministeriön kanssa järjestetään tarkka seuranta lainmuutoksen vaikutuksista ja työllisyyskoulutuksen laadusta.

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kirsti Ala-Harja /kok, varapuheenjohtaja Jukka Gustafsson /sd ja jäsenet Tapio Karjalainen /sd, Ossi Korteniemi /kesk, Irina Krohn /vihr, Ulla-Maj

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta laatiessaan mietintöönsä ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Kukkonen /r, Jaakko Laakso /vas, Annika Lapintie /vas, Arja Ojala /sd, Päivi Räsänen /skl ja Anu Vehviläinen /kesk sekä varajäsenet Liisa Hyssälä /kesk ja Riitta Korhonen /kok.

Eriävä mielipide

Hallituksen esitys ei sisällä työttömyysturvan kokonaisuudistusta. Hallitus tälläkin kertaa vain leikkaa, eikä uudista.

Työssäoloehdon pidentäminen kuudesta kaudesta kymmeneen kuukauteen on epäoikeudenmukainen erityisesti nuorille.

Hallituksen esittämät leikkaukset kohdistuvatkin epäoikeudenmukaisesti erityisesti nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin.

Katsomme, että nyt ehdotettujen muutosten sijasta tulisi luoda yleinen työttömyysvakuutus,

joka olisi verrattavissa nykyiseen eläkevakuutukseen.

Työttömyysturvan rahoitus olisi järjestettävä niin, että sen vakuutusluonne vahvistuisi. Tätä kautta voitaisiin myös saada aikaan säästöjä valtion menoissa.

Edellä olevan perusteella esitämme kunnioittavasti,

että työttömyysturvalain muutosehdotus nyt esitettyssä muodossa hylättäisiin.

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1996

Ossi Korteniemi /kesk
Liisa Hyssälä /kesk

Anu Vehviläinen /kesk
Päivi Räsänen /skl

